

De dood museaal belicht

Het Nederlands Uitvaartmuseum opent in 2006

1e klas staatsie lijkkoe (foto NUM)

De dood is een thema dat mensen tegenwoordig tegelijkertijd aanspreekt én afschrikt. De angst voor het onvermijdelijke einde wordt gepaard aan een fascinatie voor het onbekende of griezelige ervan. Als we een rouwstoet langs zien komen, blijven we eigenlijk graag even staan om te kijken, terwijl een zekere gêne ons dat vaak verhindert. Maar dit is niet altijd zo geweest.

De wijze waarop mensen omgaan met sterven zegt veel over hun eigen cultuur en de tijd waarin zij leven. Het sobere karakter van uitvaarten in de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw, bijvoorbeeld, is in ieder geval voor een belangrijk deel een afspiegeling van de wederopbouwmentaliteit van na de Tweede Wereldoorlog. Alhoewel dit een interessant sociaal-historisch fenomeen is, heeft deze mentaliteit er ook voor gezorgd dat veel zaken uit het verleden die niet meer in gebruik waren, verloren zijn gegaan. Dit gaat op voor voorwerpen én voor tradities. Het Nederlands Uitvaartmuseum (NUM) is in het leven geroepen om blijvende aan-

dacht te besteden aan gebruiken rond de dood in het verleden, het heden en ook alvast de toekomst.

Verleden, heden en toekomst

Het NUM gaat de dood museaal belichten. Hiertoe verzamelt het voorwerpen die betrekking hebben op dood, uitvaarten, rouwrituelen, rouwverwerking, etcetera. Op deze wijze probeert het NUM het zogenaamde funeraire erfgoed te behouden. Uiteraard bezitten reeds bestaande musea al veel voorwerpen op dit gebied, maar deze worden niet vaak getoond en zeker niet in de juiste samenhang. Het NUM toont de geschiedenis van de laatste eer in Nederland, maar kijkt ook naar heden en toekomst. Wat zijn de trends in begraven en cremieren? Wat zijn de rituelen bij andere in Nederland aanwezige culturen? Hoe gaan jongeren om met het onderwerp?

Funerair historicus Henk Kok nam het voortouw bij de oprichting van het museum. Mede op zijn initiatief werd in 1990 de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum opgericht. Het decennium dat hier

op volgde werd besteed aan het verkrijgen van gelden en de zoektocht naar een passende locatie. Eind 2000 bleek dat begraafplaats, crematorium en gedenkpark De Nieuwe Ooster een geschikte ruimte had. Vervolgens werd het startsein gegeven voor een grote fondswerfcampagne.

Het uitvaartmuseum wordt gehuisvest in een passend pand: de woning waar vroeger de opzichter en later de directeur van de begraafplaats woonde, beter bekend als de doodgraverswoning. Ook de locatie is perfect: De Nieuwe Ooster is een monumentale historische begraafplaats uit 1892 heeft tevens een crematorium en is bezig het asbestemingsgebied op een gedurfde wijze vorm te geven (zie hiervoor hun website, www.denieuweooster.nl). Oud en nieuw komen ook samen in de huisvesting van het museum, want achter de doodgraverswoning komt in 2005-2006 nieuwbouw, een modern pand met veel licht en glas, een ontwerp van Kerssen Lijbers architecten uit Amsterdam. Naast de museumzalen en de museumtuin herbergen de panden ook een café dat tevens bedoeld is voor bezoekers van De Nieuwe Ooster, ontvangstzaal, winkel, kenniscentrum en kantoorruimte.

Met behulp van de eigen collectie en bruiklenen wordt een spannend museum gemaakt, een museum dat de bezoekers iets leert, maar hen ook vermaakt. Het NUM zal uiteraard een overzicht geven van de geschiedenis van de uitvaart en uitvaartrituelen in Nederland. Maar dat is niet genoeg.

Gebruiken, tradities en rituelen

Het is óók belangrijk om te kijken hoe we in het begin van de nieuwe eeuw afscheid nemen van onze doden. Met alle culturen die Nederland momenteel rijk is, is er een bonte schakering van gebruiken te zien. Moslims, Hindoes en Joden hebben allen hun eigen wensen en gebruiken, vaak geworteld in oude tradities. Deze tradities veranderen maar langzaam, terwijl de in Nederland bestaande traditie na jaren van versobering juist relatief snel verandert. De begrafenis wordt in dit geval steeds persoonlijker. De vaste rituelen gaan naar de achtergrond: men gebruikt er van wat men wil en probeert de overledene uitgeleide te doen op een manier die niet ver verwijderd is van de wijze waarop iemand heeft geleefd.

Tevens zal het interessant zijn te kijken naar de wijze waarop kunstenaars omgaan met het thema dood of rouw. Dit kunnen kunstenaars zijn die

Haarschilderij uit ca. 1879 - herinneringswerk aan mevrouw Cornelia Wullings (foto NUM)

bijvoorbeeld doods-kisten, baarkleden, urnen of assieraden ontwerpen. Evengoed kunnen dit schilders, beeldhouwers of videokunstenaars zijn, gefascineerd door het thema en zoekend naar een artistieke interpretatie van lijden of rouwen. Naast historische voorwerpen, die bijvoorbeeld een Nederlandse uitvaart uit 1900 belichten, zoals rouwsieraden, rouwdrukwerk of een draagbaar, kan het NUM dus óók een fotoserie van een Hindoe-crematie uit 2006 tonen én een installatie van een beeldend kunstenaar uit het nieuwe millennium.

Het Nederlands Uitvaartmuseum zal tenslotte ook een rol gaan spelen in het aanzwengelen van discussies over onze beleving van dood en rouw. Deze beleving zal altijd aan verandering onderhevig zijn, omdat het, zoals eerder gezegd een spiegel is van onze cultuur en de tijd waarin wij leven. ■

Voor meer informatie:

Nederlands Uitvaartmuseum
Kruislaan 124
1097 GA Amsterdam
Tel. 020-6080624
info@uitvaartmuseum.nl
www.uitvaartmuseum.nl

AANBIEDING

Vrienden **10% korting**
op de verteldiners 2005-2006
In september volgen de data